

Stjórnarráð Íslands
Félagsmálaráðuneytið

Framkvæmd fjárhagsaðstoðar sveitarfélaga

Virgni og valdefling

Skýrsla starfshóps

Mars 2019

Framkvæmd fjárhagsaðstoðar sveitarfélaga. Virkni og valdefling.
Mars 2019

Útgefandi: Félagsmálaráðuneytið
Skógarhlíð 6
105 Reykjavík
Sími: 545 8100
Bréfasími: 551 9165
Netfang: frn@frn.is
Veffang: felagsmalaraduneyti.is

Umbrot og textavinnsla: Félagsmálaráðuneytið

© 2019 Félagsmálaráðuneytið

ISBN 978-9935-477-58-3

Efnisyfirlit

Efnisyfirlit	3
Inngangur	4
Tillögur	5
Tillögur með skýringum	7
1 Réttur til aðstoðar	11
2 Virkniúrræði og samspil félagsþjónustu og annarrar velferðarþjónustu	13
2.1 Helstu áherslur gesta á fundum hópsins	13
2.2 HVERT tilraunar- og þróunarverkefnið	14
2.3 Virkniúrræði á vegum félagsþjónustu sveitarfélaga	14
2.4 Ferli notandans	16
2.5 Hver ber ábyrgð á ráðgjöf, stuðningi og eftirfylgni?	17
3 Framkvæmd fjárhagsaðstoðar hjá sveitarfélögum	18
3.1 Mismunandi reglur sveitarfélaga um fjárhagsaðstoð	18
3.2 Áhrif reglna um útreikning fjárhagsaðstoðar á umsækjendum	18
3.3 Áhrif greiðslna úr öðrum bótakerfum á afgreiðslu fjárhagsaðstoðar sveitarfélaga	19
3.4 Áhrif tekjutenginga	19
3.5 Önnur atriði sem þarfnast skoðunar og úrbóta	19
3.6 Samræming reglna sveitarfélaga um fjárhagsaðstoð – leiðbeiningar þar um?	20
Viðauki I – Skipunarbréf	21
Viðauki II – Viðmælendur starfshópsins	23
Viðauki III – Samantekt um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga árið 2019	24
Myndaskrá	
MYND 1: FERLI NOTANDANS.	16
MYND 2: HVER BER ÁBYRGÐ Á EFTIRFYLGNI, STUÐNINGI OG RÁÐGJÖF?	17

Inngangur

Skýrsla þessi er unnin af starfshópi sem þáverandi félags- og jafnréttismálaráðherra skipaði haustið 2017. Í hópnum sátu fulltrúar frá félagsmálaráðuneytinu, Sambandi Íslenskra sveitarfélaga, velferðarsviði Reykjavíkurborgar, Félagsráðgjafafélagi Íslands, Samtökum félagsmálastjóra á Íslandi, auk tveggja fulltrúa notenda. Hópnum var falið var að kanna leiðir við framkvæmd fjárhagsaðstoðar til framfærslu sem styðja við virkni og þátttöku sem flestra með valdeflingu og notendasamráð að leiðarljósi. Horfa skuli sérstaklega á samspil og samstarf félagsþjónustu, starfsendurhæfingar, Vinnuálastofnunar og heilbrigðis- og menntakerfis þar sem ákveðinn hópur einstaklinga sem fær fjárhagsaðstoð til framfærslu sé í áhættu varðandi langtímapáttökuleysi í samfélaginu. Hópurinn skuli fara yfir mismunandi fyrirkomulag við framkvæmd fjárhagsaðstoðar og líta til fyrirkomulags og reynslu í nágrannalöndunum. Þá var hópnum falið að fara yfir viðmið vegna fjárhæðar fjárhagsaðstoðar til framfærslu með það að leiðarljósi að samræma hana eins og kostur er milli sveitarfélaga. Enn fremur að athuga makatengingar við ákvörðun fjárhagsaðstoðar til framfærslu með hliðsjón af ákvæðum stjórnarskrár Íslands og leggja fram tillögur að breyttri framkvæmd sé þess þörf. Skipunarbréf hópsins og skipun hans má sjá í viðauka I.

Skýrslan er byggð upp á þann veg að fremst eru tillögur hópsins með skýringum. Þá kemur meginmál skýrslunnar, fyrst er fjallað um rétt til aðstoðar með vísan til alþjóðasamninga, stjórnarskrár Íslands, laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991, með síðari breytingum, niðurstöðu dóms Hæstaréttar frá 2000 og dóms Héraðsdóms Reykjavíkur frá nóvember 2018. Þá er fjallað um virkniúræði og samspil og samstarf félagsþjónustu og annarrar velferðarþjónustu. Í stuttu máli er gerð grein fyrir helstu atriðum sem hópurinn aflaði frá ýmsum aðilum sem þekkja vel til virkniúræða, endurhæfingar, stöðu og heilsufars þeirra sem fá greidda fjárhagsaðstoð sveitarfélaganna. Tilraunaverkefninu *Hvert* er lýst, greint frá nokkrum virkniúræðum á vegum félagsþjónustunnar og ferli notanda gegnum þjónustukerfið er lýst á myndrænan hátt. Þá er fjallað um framkvæmd fjárhagsaðstoðar, reglur sveitarfélaganna og dæmi tekin um vanda sem þeir geta lent í sem fara milli kerfa. Viðauki II hefur að geyma nöfn og vinnustaði þeirra sem komu á fund hópsins.

Meirihluti þeirra sem fá greidda fjárhagsaðstoð er ekki vinnufær. Hér er einkum um að ræða fólk sem á ekki rétt á öðrum félagslegum greiðslum eða réttur til þeirra er skertur eða útrunninn. Markmið laga um félagsþjónustu sveitarfélaga er að tryggja fjárhagslegt og félagslegt öryggi og skal það meðal annars gert með því grípa til aðgerða til að koma í veg fyrir félagsleg vandamál. Við framkvæmd félagsþjónustunnar skal þess gætt að hvetja einstaklinginn til ábyrgðar á sjálfum sér og öðrum, virða sjálfsákvörðunarrétt hans og styrkja hann til sjálfshjálpar. Við lagabreytingu sem tók gildi haustið 2018 er meðal annars lögð áhersla á að sköpuð séu skilyrði til að einstaklingurinn geti tekið virkan þátt í samfélaginu á eigin forsendum. Undirstrikað er í markmiðsgreininni að félagsþjónustan skuli í heild sinni stefna að valdeflingu og miðast við einstaklingsbundnar þarfir og aðstæður. Þessi áhersla er nánar skilgreind í nýju ákvæði í lögum. Þar er kveðið á um að haft skuli samráð við notendur félagsþjónustunnar með það að markmiði að þeir séu virkir þátttakendur í undirbúningi ákvörðunar um þjónustu og hvernig henni verði háttað. Þessi sjónarmið vega þungt við veitingu fjárhagsaðstoðar þar sem ákveðnum hópi er hætt við langtímaóvirkni í samfélaginu og hefur starfshópurinn horft sérstaklega til þessa í vinnu sinni.

Tillögur

I. Framkvæmd fjárhagsaðstoðar til framfærslu

Félagsleg ráðgjöf standi umsækjendum fjárhagsaðstoðar ávallt til boða, sbr. V. kafla laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991. Gerð skal einstaklingsáætlun með valdeflingu og virka þátttöku einstaklingsins í samfélaginu að markmiði. Þjónustan sé snemmtæk, heildstæð og samfelld á meðan þörf krefur og eftirfylgni sé tryggð.

Umsækjandi er ekki vinnufær.

- a. Þverfaglegt samstarf verði eftt á milli heilsugæslu og félagsþjónustu um mat á vinnufærni og gerð einstaklingsáætlunar vegna hæfingar og endurhæfingar.
- b. Samstarf sé við þriðja geirann og fleiri um áætlanir í hæfingu og endurhæfingu, þegar við á.
- c. Hæfing og endurhæfing standi öllum til boða og fjárhagsaðstoð opni möguleika á þátttöku í ýmiss konar hæfingu, námi sem ekki er lánshæft og samfélagsþátttöku.

Umsækjandi er vinnufær.

- a. Samstarf verði eftt á milli félagsþjónustu og Vinnumálastofnunar á grundvelli laga um vinnumarkaðsaðgerðir, nr. 55/2006, um ráðgjöf og atvinnuleit með tilliti til einstaklingsbundinna þarfa og bótaréttar einstaklingsins.
- b. Endurhæfing standi öllum til boða, meðal annars með námi og endurmenntun til annarra starfa.

II. Reglur og viðmið fjárhagsaðstoðar til framfærslu

Sveitarfélögin semji leiðbeiningar um framkvæmd fjárhagsaðstoðar í samráði við félagsmálaráðuneytið og notendur. Þar verði meðal annars tekið mið af eftirfarandi:

1. Skilgreind verði viðunandi grunnfjárhæð til framfærslu fyrir einstaklinga 18 ára og eldri sem dugar til framfærslu án húsnæðiskostnaðar. Fjárhæðin taki mið af markmiði 1. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga um að tryggja fjárhagslegt og félagslegt öryggi og stuðla að velferð íbúa á grundvelli samhjalpar.
2. Viðmið verði sett um útreikning húsnæðiskostnaðar sem taki tillit til ólíkra búsetuforma og opinberra greiðslna vegna húsnæðis, þ.e. húsnæðisbóta og sérstaks húsnæðisstuðnings.
3. Dregið verði úr skerðingaráhrifum tekna undanfarins mánaðar við útreikning á fjárhagsaðstoð ef þær eru samsvarandi grunnfjárhæðum almannatrygginga og atvinnuleysisstrygginga á hverjum tíma.
4. Tilteknar heimildir í gildandi reglum sveitarfélaga, einkum vegna barna, verði festar sem réttur í reglum, frekar en heimild, meðal annars í ljósi ákvæða í barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna og áherslna Evrópuráðsins á barnvæna félagsþjónustu.
5. Möguleiki á tímabundinni aukinni fjárhagsaðstoð umfram skilgreinda grunnfjárhæð verði settur í reglur þegar umsækjendur eru að hefja þátttöku í hæfingu, endurhæfingu, námi eða vinnu.
6. Heimildargreiðslur verði samræmdar milli sveitarfélaga.

7. Að árlega fari fram endurskoðun fjárhæða fjárhagsaðstoðar til framfærslu og hvaða viðmið skulu gilda.

III. Aðrar tillögur og álitamál

1. Félagsmálaráðuneytið láti gera rannsókn á framkvæmd fjárhagsaðstoðar og félagslegrar ráðgjafar skv. IV. og V. kafla laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, bæði meðal sveitarfélaga og notenda.
2. Komið verði á aðgengilegum gagnabanka með gagnreyndum verkfærum sem nýta má við mat á stuðningsþörf, starfsgetu og við gerð einstaklingsáætlana.
3. Kannaður verði fýsileiki þess að setja á stofn sameiginlega greiðslugátt fyrir opinberar greiðslur, þ.m.t. fjárhagsaðstoð sveitarfélaga, almannatryggingar og atvinnuleysisbætur.
4. Við endurskoðun á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga verði tengsl á milli félagsþjónustu og starfsendurhæfingar tryggð með þeim hætti að læknisvottorð sé ekki skilyrði starfsendurhæfingar. Greint verði hvaða áhrif nýtt starfsgetumat, sem unnið er að, hafi á framkvæmd fjárhagsaðstoðar og samstarf stofnana í þeim tilgangi að markmið um virkni náist, sbr. 2. mgr. 1. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga þar sem segir: „Um leið skulu við framkvæmd félagsþjónustunnar sköpuð skilyrði til að einstaklingurinn geti tekið virkan þátt í samfélaginu á eigin forsendum. Félagsleg þjónusta skal í heild sinni miða að valdeflingu og miðast við einstaklingsbundnar þarfir og aðstæður.“
5. Innihald hæfingarúrræða og mat á árangri þeirra verði skilgreind í lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga.
6. Kannað verði hvort tilefni sé til að sveitarfélög taki í reglum sínum um fjárhagsaðstoð tillit til aðstæðna þar sem annar aðilinn í sambúð eða hjónabandi er tekjulaus eða með afar lágar tekjur en hinn með hærri tekjur. Yrði þetta gert til að tryggja sérhverjum einstaklingi tiltekna lágmarksfjárhæð þrátt fyrir að tekjur maka séu ofan við framfærsluviðmið hjóna og sambúðarfólks.

Tillögur með skýringum

I. Framkvæmd fjárhagsaðstoðar til framfærslu

Félagsleg ráðgjöf.

Félagsleg ráðgjöf standi umsækjendum um fjárhagsaðstoð ávallt til boða, sbr. V. kafla laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991, með síðari breytingum. Gerð skal einstaklingsáætlun með valdeflingu og virka þátttöku einstaklingsins í samfélaginu að markmiði. Þjónustan sé snemmtæk, heildstæð og samfelld á meðan þörf krefur og eftirfylgni sé tryggð.

Sveitarfélögin skulu bjóða upp á félagslega ráðgjöf með það að markmiði að veita upplýsingar og leiðbeiningar um félagsleg réttindamál annars vegar og stuðning vegna félagslegs og persónulegs vanda hins vegar. Ráðgjöfin tekur meðal annars til fjármála, húsnæðismála, uppeldismála og henni skal ætíð beitt í eðlilegu samhengi til aðra aðstoð samkvæmt lögum nr. 40/1991 og í samvinnu við aðra aðila sem bjóða upp á slíka þjónustu, svo sem skóla og heilsugæslustöðvar eftir því sem við á. Í 18. gr. laganna er kveðið á um að sveitarfélögin skulu hafa á að skipa félagsráðgjöfum til starfa að verkefnum félagsþjónustu sveitarfélaga og þar sem þörf krefur skal ráða þroskaþjálf, iðjuþjálf, sálfræðinga og aðra sérfræðinga til starfa.

Umsækjandi er ekki vinnufær.

- a. Þverfaglegt samstarf verði eft milli heilsugæslu og félagsþjónustu um mat á vinnufærni og gerð einstaklingsáætlunar vegna hæfingar og endurhæfingar.

Félagsþjónustan og heilsugæslan þurfa í sameiningu að útfæra nánar hvað felist í slíku samstarfi. Nauðsynlegt er að tryggja þessum hópi notenda fjárhagsaðstoðar snemmtæka íhlutun, eftir því sem við á, og aðgang að almennum úrræðum heilsugæslunnar, þ.m.t. þjónusta sálfræðinga, sjúkraþjálfun, næringarráðgjöf auk þjónustu lækna og hjúkrunarfræðinga sé þess þörf.

- b. Samstarf sé við þriðja geirann og fleiri um áætlanir í hæfingu og endurhæfingu.

Aukið val einstaklingsins til endurhæfingar/hæfingar sem hentar hverjum og einum er mikilvægur liður í valdeflingu. Á vegum þriðja geirans starfar fjöldi samtaka sem getur með ýmsum hætti stutt fólk og veitt því ráðgjöf og tækifæri til virkni í samfélaginu. Jafningjafræðsla og stuðningur leikur hér veigamikil hlutverk, ekki síst á sviði valdeflingar og samfélagsþátttöku. Má hér nefna EAPN-Ísland; samtök fólks í fátækt, Hlutverkasetur sem býður upp á umgjörð, hvatningu og stuðning fyrir þá sem vilja viðhalda virkni og/eða auka lífsgæði sín, Björgina, Geðræktarmiðstöð Suðurnesja, sem er endurhæfingarúrræði og athvarf fyrir fólk með geðheilsuvanda, Strók á Selfossi, sem styður bataferli notenda heilbrigðiskerfisins, Hugarafli, sem veitir þeim sem hafa átt við geðræna erfiðleika að etja stuðning til að ná bata og stjórn á eigin lífi, Hringsjá, náms- og starfsendurhæfingu, Mími-símenntun og VIRK starfsendurhæfingu.

- c. Hæfing og endurhæfing standi öllum til boða og fjárhagsaðstoð opni möguleika á þátttöku í ýmiss konar hæfingu, námi sem ekki er lánshæft og samfélagsþátttöku.

Hugsanlega þurfa sveitarfélög að breyta reglum um fjárhagsaðstoð/námsaðstoð í því skyni að þær opni möguleika til náms sem ekki er lánshæft. Í þessu samhengi þarf jafnframt að fara yfir reglur Lánasjóðs íslenskra námsmanna, sérstaklega í þeim tilvikum þar sem námsmenn geta ekki framfleytt sér fyrstu önnina vegna mats á lánshæfi.

Umsækjandi er vinnufær.

- a. Samstarf verði eft milli félagsþjónustu og Vinnumálastofnunar á grundvelli laga um vinnumarkaðsaðgerðir, nr. 55/2006, um ráðgjöf og atvinnuleit með tilliti til einstaklingsbundinna þarfa og bótaréttar umsækjanda.

Þverfaglegt samstarf félagsþjónustu sveitarfélaga og Vinnumálastofnunar er mikilvægur þáttur í valdeflingu vinnufærs einstaklings, hvort sem hann er án bótaréttar eða með skertan rétt til atvinnuleysisbóta. Gert er ráð fyrir að Vinnumálastofnun veiti leiðsögn og ráðgjöf um atvinnuleit, starfsþjálfun, námsstuðning og að starfstengd úrræði séu innleidd í einstaklingsáætlun notanda svo tengsl við vinnumarkaðinn rofni ekki.

- b. Endurhæfing og starfsendurhæfing standi öllum til boða, meðal annars í gegnum nám og endurmenntun til annarra starfa.

Gert er ráð fyrir að sá aðili sem ber ábyrgð á endurhæfingu sinni eftirfylgni.

II. Reglur og viðmið fjárhæða fjárhagsaðstoðar til framfærslu

Sveitarfélögin semji leiðbeiningar um framkvæmd fjárhagsaðstoðar í samráði við félagsmálaráðuneytið og notendur. Þar verði meðal annars tekið mið af eftirfarandi:

1. Skilgreind verði viðunandi grunnfjárhæð til framfærslu fyrir einstaklinga 18 ára og eldri sem dugar til framfærslu án húsnæðiskostnaðar. Fjárhæðin taki mið af markmiði 1. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga um að tryggja fjárhagslegt og félagslegt öryggi og stuðla að velferð íbúa á grundvelli samhjálpár. Skal það meðal annars gert með því að bæta lífskjör þeirra sem standa höllum fæti.

Hér er gert ráð fyrir að sveitarfélögin sameinist um grunnfjárhæð sem nær að fanga öll nauðsynleg útgjöld einstaklings í því skyni að tryggja fjárhagslegt öryggi hans.

2. Viðmið verði sett um útreikning húsnæðiskostnaðar sem taki tillit til ólíkra búsetuforma og fjölda fullorðinna í heimili, opinberra greiðslna vegna húsnæðis, þ.e. húsnæðisbóta og sérstaks húsnæðisstuðnings.

Gert er ráð fyrir að fjárhagsaðstoð vegna húsnæðis/húsaleigu verði metin og ákveðin gagnvart hverjum og einum fullorðnum sem býr á heimilinu. Gæti það meðal annars átt við uppkomið barn á heimili eða aldraða foreldra.

3. Dregið verði úr skerðingaráhrifum tekna undanfarandi mánaða við útreikning á fjárhagsaðstoð ef þær eru samsvarandi fjárhæðum almannatrygginga og atvinnuleysistrygginga.

Á þetta sérstaklega við þegar einstaklingar færast milli bótakerfa, til dæmis af atvinnuleysisbótum yfir á fjárhagsaðstoð sveitarfélaga.

4. Tilteknar heimildir vegna barna í gildandi reglum sveitarfélaganna verði festar sem réttur í reglum, frekar en heimild, í ljósi ákvæða í barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna og áherslna Evrópuráðsins á barnvæna þjónustu.

Að öðru leyti yrði ekki gert ráð fyrir framfærslu vegna barna þar sem hið opinbera tryggi með barnabótum, mæðra- og fedralaunum, barnalífeyri og tryggingu fyrir lágmarksgreiðslu meðlags, enda verði þær greiðslur ekki taldar til tekna við afgreiðslu umsóknar um fjárhagsaðstoð.

5. Möguleiki á tímabundinni aukinni fjárhagsaðstoð umfram skilgreinda grunnfjárhæð verði settur í reglur þegar umsækjendur eru að hefja þátttöku í hæfingu, endurhæfingu, námi eða vinnu.

Þessar greiðslur eru hugsaðar til hvatningar og frekari stuðnings með valdeflingu og aukna möguleika umsækjenda til þátttöku í samfélaginu að markmiði, meðal annars á vinnumarkaði.

6. Heimildargreiðslur verði samræmdar milli sveitarfélaga.

Töluverður munur getur verið á heimildargreiðslum milli sveitarfélaga. Hér er lagt til að sveitarfélögin fari í sameiningu yfir heimildargreiðslur sem umsækjendur geta sótt um og samræmi þær svo sem kostur er.

7. Árlega fari fram endurskoðun fjárhæða fjárhagsaðstoðar til framfærslu og ákvörðun tekin um hvaða viðmið skulu gilda.

Mætti til dæmis miða við vísitölu neysluverðs eða byggingarvísitölu. Mikilvægt er að breyting á viðmiðum fjárhagsaðstoðar haldist í hendur við breytingar í samfélaginu á þessu sviði þannig að fjárhæðir á hverjum tíma nái markmiði 1. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga.

III. Aðrar tillögur og álitamál

1. Félagsmálaráðuneytið láti gera rannsókn á framkvæmd fjárhagsaðstoðar og félagslegrar ráðgjafar skv. V. og VI. kafla laga um félagsþjónustu sveitarfélaga bæði meðal sveitarfélaga og notenda.

Lög um félagsþjónustu sveitarfélaga tóku gildi vorið 1991. Þau voru fyrstu lög um fjölþætta þjónustu og aðstoð á vegum sveitarfélaganna og náðu til mun víðara sviðs en þágildandi framfærslulög frá árinu 1947 sem fellð voru úr gildi við gildistöku hinna nýju laga um félagsþjónustu sveitarfélaga. Ráðuneytið hefur ekki látið gera könnun eða rannsókn á framkvæmd laganna en það er tímabært. Niðurstöður slíkrar rannsóknar gætu reynst góður efniviður við heildarendurskoðun laganna.

2. Komið verði á aðgengilegum gagnabanka með gagnreyndum verkfærum sem nýta má við mat á stuðningsþörf, starfsgetu og við gerð einstaklingsáætlana.

Lagt er til að Gæða- og eftirlitsstofnun félagsþjónustu og barnaverndar í félagsmálaráðuneytinu verði falið þetta verkefni.

3. Kannaður verði fýsileiki þess að setja á stofn sameiginlega greiðslugátt fyrir opinberar greiðslur, þ.m.t. fjárhagsaðstoð sveitarfélaga, almannatryggingar og atvinnuleysisbætur.

Í viðtölum við gesti á fundum starfshópsins kom oft fram að gagnlegt gæti verið að samræma greiðsluferfin og efla samstarf milli þeirra sem veita þjónustu og aðstoð. Úrræðið þurfi að vera öflugt, sveigjanlegt, út frá þörfum hvers og eins og traust að ríkja milli stofnana. Þá þurfi vinnubrögð að vera samræmd og upplýsingamiðlun greið á milli kerfa. Tengja mætti kerfin saman í einni þjónustugátt þar sem grunnmat væri samræmt og sérstök greiðslustofa hefði þetta hlutverk hér á landi. Slíkt verklag gæti reynst notendum vel og einfaldað samskipti þeirra við opinbera aðila.

4. Við endurskoðun á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga verði tengsl á milli félagsþjónustu og starfsendurhæfingar tryggð með þeim hætti að læknisvottorð sé ekki skilyrði starfsendurhæfingar. Greint verði hvaða áhrif nýtt starfsgetumat, sem unnið er að, hafi á

framkvæmd fjárhagsaðstoðar og samstarf stofnana í þeim tilgangi að markmið um virkni náist sbr. 2. mgr. 1. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga sem er svohljóðandi: „Um leið skulu við framkvæmd félagsþjónustunnar sköpuð skilyrði til að einstaklingurinn geti tekið virkan þátt í samfélaginu á eigin forsendum. Félagsleg þjónusta skal í heild sinni miða að valdeflingu og miðast við einstaklingsbundnar þarfir og aðstæður.“

Þá verði kannað hvernig megi koma til móts við þá sem í dag, árið 2019, fá greiddan fullan örorkulífeyri en yrðu hugsanlega metnir vinnufærir að hluta í væntanlegu starfsgetumati. Athuga þarf sérstaklega stuðning við þau úrræði/stofnanir sem veita fólki með skerta starfsgetu þjónustu í dag, svo sem Atvinna með stuðning (AMS) hjá Vinnumálastofnun.

5. Innihald hæfingarúrræða og mat á árangri þeirra verði skilgreint í lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga.

Í Noregi er rík áhersla lögð á atvinnuþátttöku og aukin áhersla er á virkni og samfélagsþátttöku. Litið er til þarfa þeirra sem falla út af vinnumarkaði og eiga í erfiðleikum með að komast þangað aftur. Þá er samvinna ríkis, atvinnurekenda og samtaka launafólks undirstrikuð. Einnig er áhersla lögð á starfsgetumat og að notendur eigi rétt á einstaklingsáætlun og virkniáætlun. Lagt er til að horft verði til norsku framkvæmdarinnar við útfærslu á ákvæði í lögum um þetta efni.

6. Kannað verði hvort tilefni sé til að sveitarfélög taki í reglum sínum um fjárhagsaðstoð tillit til aðstæðna þar sem annar aðilinn í sambúð eða hjónabandi er tekjulaus eða með afar lágar tekjur en hinn með hærri tekjur. Yrði þetta gert til að tryggja sérhverjum einstaklingi tiltekna lágmarksfjárhæð þrátt fyrir að tekjur maka séu ofan við framfærsluviðmið hjóna og sambúðarfólks.

Þetta yrði í samræmi við forsendur og niðurstöðu Héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-3811/2017 þar sem fjallað er um rétt maka til fjárhagsaðstoðar sveitarfélags; meðal annars um hve langt megi ganga í því að skerða greiðslu vegna tekna maka en þar segir: „Umdeildar reglur stefnda, sem kveða á um að tekjur maka séu að fullu lagðar að jöfnu við tekjur umsækjanda um fjárhagsaðstoð, leiða í reynd til þess að einstaklingur í hjúskap á engan rétt til fjárhagsaðstoðar ef tekjur maka hans eru umfram grunnfjárhæð hjóna og sambúðarfólks, jafnvel þótt umsækjandi sjálfur sé tekjulaus. Slíkt fyrirkomulag er andstætt 1. mgr. 76 gr. stjórnarskrár þar sem það „tryggir ekki rétt sérhvers einstaklings til að minnsta kosti einhverrar lágmarks framfærslu eftir fyrirfram gefnu skipulagi sem ákveðið er á málefnalegan hátt“, svo sem slegið var föstu í framangreindum dómi Hæstaréttar, þar sem jafnframt var vísað til 65. gr. stjórnarskrárinnar til stuðnings niðurstöðu dómsins.“ (35. liður, bls. 10).

1 Réttur til aðstoðar

Samfélagsleg aðstoð og samhjálp á sér djúpar rætur í íslensku samfélagi. Allt frá byggð landsins hafa sveitarfélögin axlað ábyrgð á þeim sem ekki gátu séð um sig sjálfir. Hér er um langa sögu að ræða, allt frá Ómagabálki Grágásar til ákvæða í stjórnarskrá Lýðveldisins og ákvæða í lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga með nokkrum mikilvægum vörðum í tímans rás.

Í 65. gr. stjórnarskrár Lýðveldisins Íslands, nr. 33/1944, er kveðið á um að allir skulu vera jafnir fyrir lögum og njóta mannréttinda án tillits til kynferðis, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, kynþáttar, litarháttar, efnahags, ætternis og stöðu að öðru leyti. Konur og karlar skulu njóta jafns réttar í hvívetna. Þá skal öllum sem þess þurfa tryggður í lögum réttur til aðstoðar vegna sjúkleika, örorku, elli, atvinnuleysis, örbirgðar eða sambærilegra atvika, sbr. 1. mgr. 76. gr. stjórnarskrárinnar.

Ísland er aðili að ýmsum alþjóðasamningum sem varða mannréttindi. Einn þeirra, *Alþjóðasamningur um efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi*, kveður á um að „Ríki þau sem eru aðilar að samningnum viðurkenna rétt sérhvers manns til félagsleg öryggis þar á meðal til almannatrygginga“, sbr. 9. gr. samningsins. Rétti þessum er meðal annars ætlað að tryggja félagslega aðstoð til einstaklinga og fjölskyldna sem ekki hafa nægar tekjur eða eiga af öðrum sökum erfitt með að tryggja framfærslu sína og lágmarks lífsgæði. Um þetta er nánar fjallað í 11. gr. samningsins þar sem segir að aðildarríkin viðurkenni rétt sérhvers manns til viðunandi lífsafkomu fyrir hann sjálfan og fjölskyldu hans, þar á meðal fæðis, klæða og húsnæðis og sífellt batnandi lífsskilyrða. *Félagsmálasáttmáli Evrópu* kveður í 12 gr. á um rétt til félagslegs öryggis og í 13. gr. um rétt til félagslegrar aðstoðar. Þar segir meðal annars að í því skyni að tryggja að réttur til félagslegrar aðstoðar sé raunverulega nýttur skuldbinda aðilar samningsins sig til:

- a) „að tryggja að sérhverjum manni, sem hefir ónóg fjárráð og sem ekki getur aflað sér þeirra af eigin rammleik eða annars staðar frá, ..., verði veitt næg aðstoð,
- b) að tryggja það, að fólk, sem slíkrar aðstoðar nýtur, bíði ekki fyrir þá ástæðu hnekki í sambandi við stjórnmalaleg eða félagsleg réttindi sín,
- c) að sjá til þess með viðeigandi opinberri þjónustu, að allir fái eftir þörfum notið ráðlegginga og persónulegrar aðstoðar til þess að koma í veg fyrir, bægja frá eða draga úr skorti, að því er þá sjálfa eða fjölskyldur þeirra varðar.“

Markmið gildandi laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991, er að tryggja fjárhagslegt og félagslegt öryggi og stuðla að velferð íbúa á grundvelli samhjálpar. Skal það meðal annars gert með því að bæta lífskjör þeirra sem standa höllum fæti, tryggja þroskavænleg uppeldisskilyrði barna og ungmenna og grípa til aðgerða til að koma í veg fyrir félagsleg vandamál. Með lögum nr. 37/2018, um breytingu á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga, sem tóku gildi 1. október síðastliðinn bætist eftirfarandi við markmiðsgrein laganna: „Um leið skulu við framkvæmd félagsþjónustunnar sköpuð skilyrði til að einstaklingurinn geti tekið virkan þátt í samfélaginu á eigin forsendum.“ Þannig skal félagsþjónustan í heild sinni miða að valdeflingu og taka mið af aðstæðum einstaklingsins.

Með vísan til framangreindra ákvæða stjórnarskrárinnar og alþjóðlegra samninga hvíla ríkar skyldur á hinu opinbera til að veita einstaklingum og fjölskyldum þeirra, sem ekki geta af eigin rammleik aflað fjár til framfærslu, nauðsynlega aðstoð. Þrátt fyrir að ríkjum sé veitt svigrúm með hvaða hætti þau innleiða réttindin ber þeim skylda til að tryggja lágmarksinntak þeirra. Þetta svigrúm kemur einnig fram í lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga, sem eru rammalög, sem veita sveitarfélögum svigrúm um útfærslur á stuðningskerfum til þess að tryggja þau réttindi sem lögini kveða á um í samræmi við markmið þeirra.

Réttur hvers einstaklings til lágmarksframfærslu hefur verið viðurkenndur af íslenskum dómstólum. Dómur Hæstaréttar nr. 125/2000, svokallaður öryrkjadómur, fjallar um skerðingu tekjutryggingar örorkulífeyrisþega vegna tekna maka. Komst dómurinn að þeirri niðurstöðu að skýra bæri 76. gr. stjórnarskrárinnar til samræmis við alþjóðasamninga sem ríkið hefur staðfest þannig að skylt væri að

tryggja í lögum rétt sérhvers einstaklings til að minnsta kosti lágmarksframfærslu eftir fyrir fram gefnu skipulagi sem ákveðið væri á málefnalegan hátt. Yrði slíkt skipulag að uppfylla skilyrði 65. gr. stjórnarskrárinnar um að hver einstaklingur nyti, samkvæmt því, jafnréttis á við aðra sem réttar njóta sem og almennra mannréttinda. Hæstiréttur tók fram að það yrði talin meginregla íslensks réttar að réttur einstaklinga til greiðslna úr opinberum sjóðum skyldi vera án tillits til tekna maka. Benti dómurinn þó á að þar sem talið hefði verið að einstaklingur í hjúskap eða sambúð þyrfti minna sér til framfærslu en sá sem byggji einn gæti það átt við málefnaleg rök að styðjast að gera nokkurn mun á greiðslum til einstaklinga úr opinberum sjóðum eftir því hvort viðkomandi væri í sambúð eða ekki.

Nýlegur dómur Héraðsdóms Reykjavíkur, nr. E-3811/2017, frá desember 2018, fjallar um synjun á fjárhagsaðstoð frá sveitarfélagi á grundvelli tekna maka umsækjanda. Í þessu máli hafði A verið synjað um fjárhagsaðstoð á þeim forsendum að A hafði fengið greiddar örorkubætur, að fjárhæð 150.018 kr., en grunnfjárhæð fjárhagsaðstoðar stefnda á því tímabili sem um var deilt var 174.954 kr. á mánuði fyrir einstakling sem rekur eigið heimili. Samanlagðar tekjur A og maka hennar voru 412.880 kr. á mánuði. Krafðist A þess að ákvarðanir sveitarfélagsins yrðu ógiltar. Dómurinn féllst ekki á að synjun Reykjavíkurborgar hefði falið í sér í brot á rétti stefnda sem hún naut skv. 1. mgr. 76. gr. stjórnarskrárinnar og ekki var fallist á að reglur stefnda hafi falið í sér brot á jafnræðisreglu stjórnarskrárinnar með því að miða grunnfjárhæð framfærslukostnaðar við aðra og lægri fjárhæð þar sem hjón og sambúðarfólk hafi tiltekið hagræði af sameiginlegum rekstri heimilis. Í dóminum kemur þó fram að því séu takmörk sett hve langt megi ganga í því að skerða bætur vegna tekna maka, sbr. framangreindan dóm Hæstaréttar, nr. 125/2000, um að það fari í bága við 1. mgr. 76. gr. og 65. gr. stjórnarskrárinnar að skerða rétt einstaklinga til örorkulífeyris svo mikið á grundvelli tengingar við tekjur maka að með réttu megi segja að þeir fái ekki notið grundvallarmannréttinda og reisnar sem þeim eru tryggð með framangreindum ákvæðum stjórnarskrár. Þá segir eftirfarandi í dómnum:

Sömu sjónarmið eiga við um félagslega aðstoð sveitarfélaga og greiðslur almannatrygginga, sem fjallað er um í framangreindum dómi Hæstaréttar. Umdeildar reglur stefnda, sem kveða á um að tekjur maka séu að fullu lagðar að jöfnu við tekjur umsækjanda um fjárhagsaðstoð, leiða í reynd til þess að einstaklingur í hjúskap á engan rétt til fjárhagsaðstoðar ef tekjur maka hans eru umfram grunnfjárhæð hjóna og sambúðarfólks, jafnvel þótt umsækjandi sjálfur sé tekjulaus. Slíkt fyrirkomulag er andstætt 1. mgr. 76 gr. stjórnarskrár þar sem það „tryggir ekki rétt sérhvers einstaklings til að minnsta kosti einhverrar lágmarks framfærslu eftir fyrir fram gefnu skipulagi sem ákveðið er á málefnalegan hátt“, svo sem slegið var föstu í framangreindum dómi Hæstaréttar, þar sem jafnframt var vísað til 65. gr. stjórnarskrárinnar til stuðnings niðurstöðu dómsins. (35. liður, bls. 10).

Í þessu samhengi má íhuga mannlega reisn sem er grundvöllur farsæls samfélags og forsenda samfélagslegrar þátttöku en félagslegt öryggi er grundvöllur þess að fólk fái notið annarra mannréttinda. Mikilvægi samfélagslegrar þátttöku og virkni er einmitt dregið skýrt fram í lögum 37/2018, um breytingar á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga.

2 Virkniúrræði og samspil félagsþjónustu og annarrar velferðarþjónustu

2.1 Helstu áherslur gesta á fundum hópsins

Nauðsynlegt er að ígrunda samspil og samstarf félagsþjónustu, endurhæfingar og starfsendurhæfingar, heilbrigðis- og menntakerfis svo skapa megi skilyrði fyrir þann sem fær greidda fjárhagsaðstoð til að taka virkan þátt í samfélaginu á eigin forsendum. Rétt er að nýta þær leiðir sem sýnt hafa bestan árangur og huga að öflugra samstarfi aðila á þessu sviði, bæði notenda og fulltrúa þjónustunnar. Starfshópurinn leitaði til fjölmargra í því skyni að ná sem bestu yfirliti yfir það sem er í boði, hvað gangi vel og hvað megi bæta. Á fundi hópsins komu fulltrúa frá eftirtöldum: VIRK starfsendurhæfingarsjóði, Vinnumálastofnun, Janus starfsendurhæfingu, Starfsendurhæfingu Hafnarfjarðar, Hringsjá, Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins, Tryggingastofnun ríkisins og Hjálparstofnun kirkjunnar auk formanns faghóps um mótun og innleiðingu stafsetumats og sérfræðings á velferðarsviði Reykjavíkurborgar sem fjallaði um virknistefnu í Noregi.

Hér á eftir er gerð grein fyrir því helsta og sem oftast kom fram í viðtölum, sameinað í eftirfarandi 11 punkta:

1. *Áhersla á ungt fólk.* Vandinn er vaxandi meðal ungs fólks. Meðalaldur þeirra sem leita eftir og þurfa á starfsendurhæfingu að halda fer lækkandi og er meira en helmingur notenda 30 ára og yngri. Þá er vandi hvers og eins flóknari en áður var.
2. *Aukinn aðgangur að starfsendurhæfingu.* Greið leið þarf að vera inn í starfsendurhæfingu og hún þarf að standa fleirum til boða en þeim sem glíma við staðfestan heilbrigðisvanda og leggja fram læknisvottorð.
3. *Snemmtækt skimunarferli.* Skimunarferli sem gripið er til snemma getur tryggt betur en nú er að brugðist sé við í tíma og komið í veg fyrir varanlegan vanda. Samhliða þarf að gæta þess að einstaklingum sé ekki vísað of snemma í endurhæfingu eða önnur þverfagleg úrræði þar sem rannsóknir hafa leitt í ljós að slíkt geti lengt veikindaferli viðkomandi.
4. *Tafarlaus viðbrögð án rofs.* Þjónustan sé snemmtæk, heildstæð og samfelld og koma verður í veg fyrir rof í þjónustu. Bið er það versta sem komið getur fyrir þann sem verður óvirkur. Kerfin verða að vinna saman svo koma megi í veg fyrir hinar alvarlegu afleiðingar þess að vera ekki virkur þátttakandi í samfélaginu. Bið eða töf getur í dag teygst úr viku í marga mánuði og þá fer dýrmætur tími til spillis.
5. *Ein greiðslustofa?* Hugsa ætti að því að tengja kerfin saman í einni þjónustugátt þar sem grunnmat væri samræmt. Horfa mætti til NAV í Noregi í þessu samhengi. Ýmsar hindranir verða á vegi notenda, meðal annars þegar fólk fer milli kerfa. Til að mynda þegar einstaklingur fer af endurhæfingarlífeyri og fær fjárhagsaðstoð hjá sveitarfélagi sem leiðir til tímabundins tekjumissis sem getur aftur haft varanlegar afleiðingar. Þá geti kerfið verið vinnulettandi þegar örorkustyrkur er 50% á móti 50% tekjum í lágláunastarfi og í raun sé það hvati tekjulega séð að fólk fari á fullar örorkubætur.
6. *Samfelld og samræmd þjónusta.* Nauðsynlegt er að samræma kerfin og samstarf milli þeirra sem veita þjónustu og úrræði þarf að vera öflugt, sveigjanlegt og út frá þörfum hvers og eins. Þá þarf traust að ríkja milli kerfanna og vinnubrögð að vera samræmd. Finna þarf leiðir til að miðla upplýsingum greiðlega og örugglega milli kerfa.
7. *Styrkja samstarf heilsugæslu og félagsþjónustu sveitarfélaga.* Styrkja þarf þetta samstarf á hverju svæði. Neysla fíkniefna er alvarlegt heilbrigðismál sem hefur miklar félagslegar afleiðingar. Viðmælendur lögðu áherslu á að efla verði tengsl milli félagsþjónustu og heilsugæslu svo koma megi í veg fyrir „vanvirkni“.
8. *Endurhæfing tekur tíma.* Endurhæfing getur tekið allt að 5–7 ár og þjónustukerfin verða að taka mið af því. Þeir sem eiga við alvarlegasta vandann að etja eru oft ekki tilbúnir í endurhæfingu

heldur þurfa þeir að byrja á „hæfingu“, fara síðan í endurhæfingu og svo starfsendurhæfingu. Hluti hópsins hefur enga vinnusögu, takmarkað nám að baki og alvarlega áfallasögu. Ráðgjafar þurfa að fá svigrúm í tíma og rúmi til að sinna starfi sínu og notendur þurfa tíma til að ná „vopnum sínum“.

9. *Styrkja félagslegar aðstæður þeirra sem leita sér endurhæfingar.* Öryggisleysi hrjáir marga notendur ekki síst vegna húsnæðisleysis og fjárhagserfiðleika. Oft vanti herslumuninn svo fólk nái sér á strik, meðal annars vegna þessa öryggisleysis.
10. *Opna framhaldsskólann:* Framhaldsskólinn þarf að vera opinn öllum, ekki einungis fólki á tilteknum aldri.
11. *Efla þarf notendasamráð og styrkja ráðgjöfina.* Ráðgjöfin verður að vera einstaklingsmiðuð með málstjóra. Ekki má taka ábyrgðina af fólki, heldur gefa hana til baka og kenna hana sé þess þörf, bæði ábyrgð og skyldur. Ekki síst til að viðkomandi nái valdeflingu og sjálfsvirðingu. Stundum gleymist hve notendur eru langt frá þeim sem veita þjónustuna sem leiðir til þess að ekki er unnið með fólki á þess eigin forsendum.

Rauður þráður úr samtölunum er þörf á auknu samstarfi og samræmingu milli þeirra sem veita velferðarþjónustu af ýmsu tagi. Einnig er áhersla lögð á að aðgangur að úrræðum sé einfaldaður, meðal annars á þann hátt að dregið sé úr kröfu um læknisvottorð. Annað sem stendur upp úr samtölunum er að notendahópurinn verður sífellt yngri og að hluti þeirra sem njóta virkniúrræðanna býr við félagslegt öryggisleysi sem felst ekki síst í fátækt og húsnæðisleysi. Þetta öryggisleysi kann að hafa áhrif á árangur meðferðar og virkniúrræða. Starfshópurinn leitaðist við að taka niðurstöður úr þessum samtölum til greina í tillögum sínum.

2.2 HVERT tilraunar- og þróunarverkefnið

HVERT tilraunar- og þróunarverkefnið stóð yfir í þrjú ár, 2008–2010. Meginhlutverk þess var að samhæfa og einfalda samstarf milli opinberra stofnana. Í lokaskýrslu um verkefnið er fjallað um lærdóminn sem draga megi af því og er hann í hnotskurn þessi: Mikilvægt er að kerfin vinni saman sem órofa keðja og leikur heilsugæslan stórt hlutverk í þessu samhengi. Áhugi og vilji allra sem tóku þátt í verkefninu stendur upp úr þegar horft er til baka. Samstarfið breytti þeirri ímynd að ekki væri mögulegt að eiga greið samskipti milli stofnana. Teymisfundir um einstök mál leiddu bæði til þess að starfsmenn gerðu sér betur grein fyrir hvar reglur skarast milli kerfa, og valda hindrunum, og til endurskoðunar á reglum og aukinnar samvinnu. Fyrirkomulagið leiddi til aukinnar innsýnar og skilnings á starfsemi annarra stofnana og vilja til að finna sameiginlega lausn sem oft krafðist sveigjanleika af beggja hálfu. Lögð var áhersla á að notandinn væri með í ráðum og settar fastmótaðar vinnureglur um flæði upplýsinga, ekki síst þar sem um viðkvæmar upplýsingar var að ræða. Í skýrslunni er fjallað um áhrif mismunandi framfærslu á áhugahvöt og virkni fólks. Fyrir efnahagshrunið hafi verið litið á bætur sem „neyðarúrræði“ en það hafi breyst meira í „ásættanlegar bætur“ þegar þrengdist á vinnumarkaði. Þannig að „Heilsufarsvandinn var oft ekki aðalmálið, heldur að það væru miklir hagsmunir í húfi varðandi fjárhagsafkomu, frekar en að eðli bótanna ráði ferðinni“.¹

2.3 Virkniúrræði á vegum félagsþjónustu sveitarfélaga

Mörg sveitarfélög bjóða upp á ýmiss konar virkniúrræði. Í þessum kafla eru nokkur dæmi nefnd en ekki er um tæmandi upptalningu að ræða.

Velferðarsvið Reykjavíkurborgar leggur áherslu á að styðja og styrkja notendur fjárhagsaðstoðar til virkni sem er mikilvægur þáttur svo viðhalda megi færni og getu til þátttöku á vinnumarkaði og í

¹ <https://www.heilsugaeslan.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=6673>

samfélaginu. Markmiðið er að styðja og efla einstaklinga til að gera þeim kleift að sjá sér farborða með öðrum hætti en fjárhagsaðstoð.

Átaksverkefni Kvennasmiðja, Karlasmiðja og Grettistak eru endurhæfingarúrræði til 18 mánaða rekin af velferðarsviði Reykjavíkurborgar. Kvennasmiðja og Grettistak tóku til starfa árið 2001 en Karlasmiðja árið 2004.

Úrræðin eru endurhæfingarúrræði fyrir einstaklinga sem hafa ekki náð að fóta sig á vinnumarkaði eða í námi vegna sálfélagslegs vanda og/eða vímuefnavanda. Tryggingastofnun ríkisins greiðir endurhæfingarlífeyrir á meðan á endurhæfingu stendur.

1. Kvennasmiðjan

Kvennasmiðjan er 18 mánaða endurhæfingarúrræði fyrir mæður sem hafa átt við langvarandi félagslega erfiðleika að stríða og gengið illa að fóta sig á vinnumarkaði eða í námi vegna heilsufarsvanda af andlegum toga og/eða vegna félagslegra aðstæðna. Kvennasmiðjan hóf göngu sína í apríl 2001. Markmiðið með úrræðinu er að bæta lífsgæði þátttakenda og styðja þá til atvinnuþátttöku eða til frekari náms. Endurhæfingin er einstaklingsmiðuð en ferlið byggist á fjölbreyttu námi, meðal annars í samstarfi við Námsflokka Reykjavíkur og Hússtjórnarskólann. Auk þess er sérstakur sumarskóli með annars konar námi og þjálfun með aðkomu fleiri aðila. Kennsla fer fram alla virka daga og skuldbinda þátttakendur sig til að mæta 100%.

2. Karlasmiðjan

Karlasmiðjan er endurhæfingarúrræði ætlað körlum á aldrinum 25–55 ára sem glíma við heilsufarsvandamál af andlegum og/eða líkamlegum toga og hafa verið utan vinnumarkaðar í langan tíma. Flestir hafa brotna eða litla skólagöngu að baki. Markmið með þátttöku í Karlasmiðju eru aukin lífsgæði, sjálfsefning auk náms- og starfsundirbúnings. Fyrirkomulag smiðjunnar er hópastarf og eru 10–15 karlar í hverjum hópi. Kennst er 4–5 sinnum í viku í 9–12 mánuði. Námið er þríþætt: Bóklegt, skapandi og sjálfstyrkjandi. Þátttakendur skuldbinda sig til að mæta 100%.

3. Grettistak

Grettistak er 18 mánaða starfsendurhæfingarúrræði fyrir einstaklinga með fjölþættan félagslegan vanda vegna vímuefnaneyslu. Tekið er inn í úrræðið tvisvar sinnum á ári og boðið upp á undirbúning í 2–3 mánuði fyrir þátttöku. Úrræðið er fyrir karla og konur 18 ára og eldri sem hafa átt við langvarandi og alvarlegan vímuefnavanda að etja og hafa lokið meðferð. Markmiðið er að auka lífsgæði þátttakenda, efla þá til sjálfshjálpar og auka möguleika þeirra á endurkomu á vinnumarkað. Endurhæfingarferlið er í formi hópastarfs, einstaklingsbundins stuðnings og ráðgjafar, námskeiða, endurmenntunar og þátttöku í fræðslu auk batanámskeiðs hjá SÁÁ. Þátttakendum er boðið upp á eftirfylgni í allt að tvö ár eftir að endurhæfingu lýkur.

4. Tinna – Tækifæri til betra lífs – endurhæfingar- og virkniúrræði

Þátttakendur eru einstæðir foreldrar á aldrinum 18–30 ára sem hafa notið fjárhagsaðstoðar frá Þjónustumiðstöð Breiðholts í sex mánuði eða lengur. Lögð er áhersla á að auka lífsgæði þátttakenda með því að veita þeim tækifæri til að auka virkni sína með fræðslu, menntun eða þátttöku á vinnumarkaði. Um er að ræða markvissa vinnu með börnum og foreldrum. Verkefnið hófst í maí 2016 sem samvinnuverkefni velferðarsviðs Reykjavíkurborgar og velferðarráðuneytisins. Samningur milli aðila var endurnýjaður um áframhaldandi samstarf með auknu fjármagni fyrir árin 2018 og 2019.

5. Áfram verkefnið

Áfram verkefnið er virkniúrræði á vegum Hafnarfjarðarbæjar. Markmið þess er að bæta þjónustu við þá sem fá greidda fjárhagsaðstoð og felst einkum í því að skapa öllum atvinnuleitendum í þessari stöðu tækifæri til endurkomu á vinnumarkað með tilboði um tímabundið hlutastarf samhliða virkum stuðningi.

6. Starfsendurhæfing Hafnarfjarðar

Þeir sem ekki eru með skilgreindan heilsubrest eiga ekki rétt á þjónustu í gegnum VIRK. Hafnarfjarðarbær hefur því verið í samstarfi við Starfsendurhæfingu Hafnarfjarðar varðandi þennan hóp þar sem mismunandi leiðir í starfsendurhæfingu eru sniðnar að ólíkum þörfum þátttakenda.

7. Fjölsmiðjan

Vinnusetur fyrir ungt fólk á aldrinum 16–24 ára. Víða um land er samstarf milli félagsþjónustu og Fjölsmiðju sem hentar einkum ungu fólki sem þarf stuðning í námi og styrkingu á vinnumarkaði.

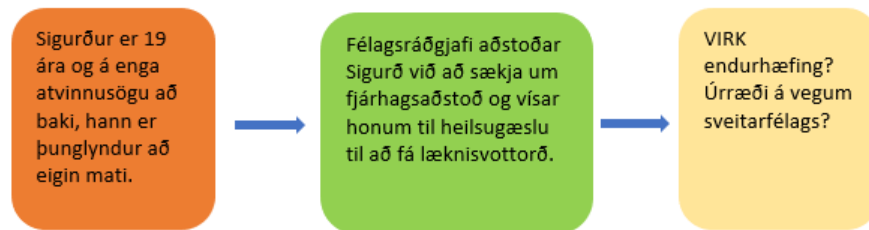
2.4 Ferli notandans

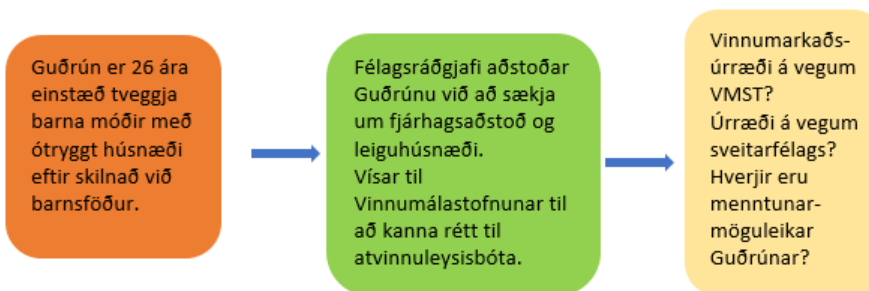
Mynd 1: Ferli notandans.

Mynd 1 sýnir raunverulegt dæmi um ferli notanda og hvernig rof getur orðið í þjónustu í endurhæfingarferli og að því loknu. Dæmið sýnir skort á eftirfylgni og samstarfi milli þjónustuaðila, sem getur haft alvarlegar og varanlegar afleiðingar í för með sér fyrir einstaklinginn. Þá er opinberum fjármunum illa varið.

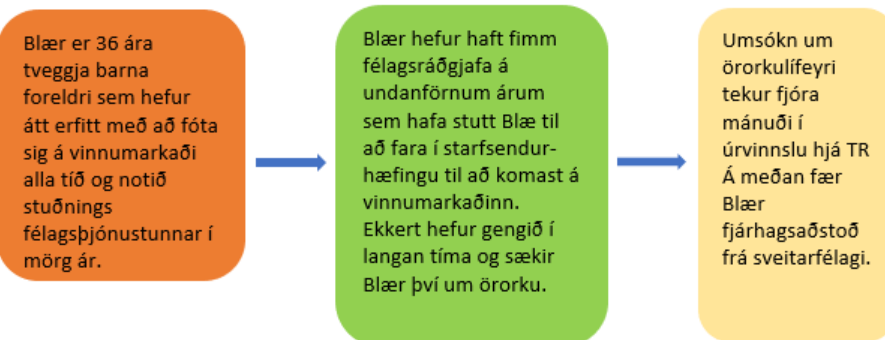
2.5 Hver ber ábyrgð á ráðgjöf, stuðningi og eftirfylgni?

Greina þarf ástæður og upphaf þunglyndiseinkenna hjá Sigurði. Hvaða geðheilbrigðisþjónusta stendur Sigurði til boða? Hvaða starfsendurhæfing stendur Sigurði til boða? Á hann möguleika á að komast í starfsendurhæfingu hjá VIRK? Eru einhver úrræði í sveitarfélaginu? Er hann reiðubúinn til að nýta sér starfsendurhæfingu? Hvaða úrræði eru lögbundin?

Greina þarf hvort Guðrún sé reiðubúin og fær um að fara á vinnumarkað eða hvort hún þurfi frekari stuðning til að efla möguleika sína á vinnumarkaði. Er Guðrún með dagvistunarúrræði fyrir börnin? Hvernig getur hún eft atvinnumöguleika sína? Hvaða menntunarúrræði standa henni til boða?

Blær hefur fengið margvíslegan stuðning frá félagsþjónustu síns sveitarfélags, vegna barna, auk stuðnings til að komast út á vinnumarkaðinn. Hvað gerist þegar Blær fær örorkubætur? Hvernig verður Blær hvattur/hvött til virkrar þátttöku í samfélaginu þá? Þarf Blær að endurgreiða fjárhagsaðstoð?

Mynd 2: Hver ber ábyrgð á eftirfylgni, stuðningi og ráðgjöf?

Mynd 2 sýnir þrjú dæmi um mikilvægi þess að greina vandlega stöðu einstaklinga þegar þeir leita eftir fjárhagsaðstoð. Tryggja þarf ráðgjöf, stuðning og eftirfylgni í öllu þjónustuferlinu með snemmtæka íhlutun að leiðarljósi. Dæmin sýna að skoða þarf stöðu hvers einstaklings með heildstæðum hætti, strax í upphafi, meðal annars með tilliti til vinnumarkaðsúrræða, húsnæðis, heilsufars, menntunar, dagvistunarúrræða og tækifæra til samfélagslegrar virkni.

3 Framkvæmd fjárhagsaðstoðar hjá sveitarfélögum

Sótt er um fjárhagsaðstoð í því sveitarfélagi þar sem viðkomandi á lögheimili. Oftast er sótt um aðstoð á þar til gerðu eyðublaði og er aðstoð veitt í samræmi við VI. kafla laga um félagsþjónustu sveitarfélaga, nr. 40/1991, með síðari breytingum og reglur hlutaðeigandi sveitarfélags. Um skyldur sveitarfélaga til að veita fjárhagsaðstoð er fjallað í IV. kafla laganna, sbr. ákvæði 12. gr. sem er svo hljóðandi: „Sveitarfélag skal sjá um að veita íbúum þjónustu og aðstoð samkvæmt lögum þessum og jafnframt tryggja að þeir geti séð fyrir sér og sínum. Aðstoð og þjónusta skal jöfnum höndum vera til þess fallin að bæta úr vanda og koma í veg fyrir að einstaklingur og fjölskyldur komist í þá aðstöðu að geta ekki ráðið fram úr málum sínum sjálf.“

Í þessum kafla er fjallað um reglur sveitarfélaganna og ýmis atriði sem hafa áhrif á fjárhagsaðstoð með tilliti til ólíkra aðstæðna umsækjenda, þ.m.t. áhrif tekjutenginga, aðstæður þegar einstaklingar fara milli kerfa og hvernig greiðslur sveitarfélaga geta haft áhrif á lífeyrisgreiðslur og húsnæðisbætur/sérstakan húsnæðisstuðning.

3.1 Mismunandi reglur sveitarfélaga um fjárhagsaðstoð

Sveitarfélögum ber að setja sér reglur um fjárhagsaðstoð, sbr. 21. gr. laga nr. 40/1991. Framsetning reglnanna er víðast með svipuðum hætti hjá sveitarfélögum en nokkur munur getur verið á fjárhæðum og hve víðtækar heimildir eru veittar vegna aðstoðar í sérstökum aðstæðum. Reglunum er oftast skipt í nokkra meginkafla sem fjalla um: a) almenn atriði, þ.m.t. inntak fjárhagsaðstoðar og framfærsluskyldu, b) form og frágang umsókna, c) rétt til aðstoðar og mat á fjárþörf, d) heimildir vegna sérstakra aðstæðna og e) málsmeðferð með vísan til bæði laga um félagsþjónustu sveitarfélaga og stjórnsýslulaga.

Flest sveitarfélögin miða grunnfjárhæð fjárhagsaðstoðar annars vegar við einstakling og hins vegar við hjón eða sambúðarfólk. Framfærsla vegna barna er oftast ekki hluti af grunnfjárhæð en á móti kemur að opinberar greiðslur vegna barna til foreldris/foreldra, svo sem barnabætur, barnlífeyrir og meðlög, eru ekki taldar til tekna við mat á fjárþörf. Starfshópurinn tók saman yfirlit yfir fjárhæðir hjá 36 sveitarfélögum í mars 2019. Víða um land vinna sveitarfélögin saman að félagsþjónustu og hafa jafnframt sameinast um reglur um fjárhagsaðstoð. Í raun bárust því svör frá 70 sveitarfélögum af 72. Nánar tiltekið sýnir yfirlitið grunnviðmið fyrir einstakling annars vegar og hjón/sambúðarfólk hins vegar en viðmiðin eru nokkuð mismunandi eftir sveitarfélögum. Hæsta fjárhæð fyrir einstakling er 229.370 kr. og 366.992 kr. fyrir hjón/sambúðarfólk, sú lægsta 147.156 kr. fyrir einstakling og 240.000 kr. fyrir sambúðarfólk/hjón. Þá eru skilgreindar heimildir til veita aðstoð í sérstökum aðstæðum sem ná til aðstoðar umfram lágmarksframfærslu. Þessar heimildir eru nokkuð mismunandi og ná til fjölbreyttrar aðstoðar. Algengast er að veittir séu styrkir vegna náms, tannlækninga, útfara og útgjalda vegna barna sem geta vegið þungt, ekki síst á heimilum einstæðra foreldra. Í viðauka III má finna nánari upplýsingar um þetta.

3.2 Áhrif reglna um útreikning fjárhagsaðstoðar á umsækjendur

Við afgreiðslu fjárhagsaðstoðar til framfærslu gildir sú málsmeðferð hjá flestum sveitarfélögum að fjárhagsaðstoð er greidd eftir á. Tekjur fyrri mánaðar, sem eru umfram grunnaðstoð, færast sem tekjur í mánuðinum þegar sótt er um fjárhagsaðstoð þótt rauntekjur séu engar. Til tekna reiknast allar skattskyldar tekjur, svo sem launatekjur, lífeyrisgreiðslur, sjúkradagpeningar og atvinnuleysisbætur. Frádráttur er króna á móti krónu.

Ekki er gert ráð fyrir að einstaklingar eigi aðrar eignir en einn bíl og eina húseign. Eigi umsækjandi aðrar eignir, svo sem sumarbústað, bát eða fé í banka, er gert ráð fyrir að þeim eignum sé komið í verð og þær nýttar til framfærslu áður en fjárhagsaðstoð sveitarfélaga er heimil. Umsóknum um fjárhagsaðstoð í slíkum tilvikum er synjað á grundvelli eigna umsækjanda.

3.3 Áhrif greiðslna úr öðrum bótakerfum á afgreiðslu fjárhagsaðstoðar sveitarfélaga

Fjárhagsaðstoð sveitarfélaga er eins og fram hefur komið almennt greidd eftir á, þ.e. í lok þess mánaðar sem réttur til fjárhagsaðstoðar myndast. Er það í góðu samræmi við launagreiðslur á vinnumarkaði og greiðslur úr öðrum bótakerfum eins og til dæmis greiðslur atvinnuleysisbóta og sjúkradagpeninga.

Í almannatryggingakerfinu greiðir Tryggingastofnun ríkisins á hinn bóginn bætur fyrir fram og skapar það greiðsluform ákveðinn framfærsluvanda hjá einstaklingum sem eru að fara úr því kerfi, til dæmis fanga við lok afplánunar eða einstaklings á endurhæfingarlífeyri sem er að fara á vinnumarkað eftir starfsendurhæfingu. Það sama á við þegar einstaklingar detta út af bótum almannatrygginga, svo sem vegna endurmats á starfsgetu og bótarétti meðan unnið er að endurmati.

Líða þá hjá þessum einstaklingum að minnsta kosti tveir mánuðir frá lokagreiðslu Tryggingastofnunar ríkisins fram að fyrstu launum. Við slíkar aðstæður er sótt um fjárhagsaðstoð hjá sveitarfélögum, án þess að réttur til aðstoðar sé til staðar, þar sem Tryggingastofnun hefur þegar greitt bætur fyrir þann mánuð fyrir fram.

Æskilegt er að athuga hvort Tryggingastofnun ríkisins geti breytt fyrirkomulagi greiðslna sinna og greitt bætur út eftir á í lok þess mánaðar sem þær ná til eins og almennt tíðkast með laun á vinnumarkaði og aðrar bætur í opinbera geiranum.

3.4 Áhrif tekjutenginga

Mikilvægt er að kanna áhrif styrkveitinga vegna sérstakra aðstæðna á aðra bótaflokkka með tilliti til tekjutenginga. Sem dæmi kann styrkur sveitarfélags til fyrirframgreiðslu eða tryggingar húsaleigu að valda því að húsaleigubætur viðkomandi skerðast. Ástæðan er sú að slíkur styrkur er skattskyldur og telst til tekna og húsaleigubætur eru ákvarðaðar út frá tekjum. Til að draga úr skerðingaráhrifum sem slíkur stuðningur kann að hafa á önnur bótakerfi, eins og húsnæðisbætur í þessu tilviki, eru dæmi um að sveitarfélög veiti umsækjanda fremur lán en styrk og eru slík lán á gráu svæði þar sem einstaklingar sem fá slíka styrki í formi láns eru oft ekki með greiðslugetu til að greiða af því láni.

Styrkveitingar vegna sérstakra aðstæðna geta með sama hætti haft áhrif á örorku-, endurhæfingar- og ellilífeyri almannatrygginga þar sem tekið er mið af öllum skattskyldum tekjum við útreikning á lífeyri og tengdum greiðslum.

Tekjutenging hjóna og sambúðarfólks leiðir til þess að einstaklingur í hjónabandi/sambúð, sem er tekjulaus, á ekki rétt til fjárhagsaðstoðar ef tekjur maka eru ofan við framfærsluviðmið hjóna og sambúðarfólks. Við útreikning fjárhagsaðstoðar er horft til sameiginlegra tekna og skyldna hjóna/sambúðarfólks til framfærslu skv. 19. gr. laga um félagsþjónustu sveitarfélaga en þar segir: „Skyld er hverjum manni að framfæra sjálfan sig, maka sinn og börn yngri en 18 ára.“ Áhöld eru uppi um réttmæti þessa. Rétt þykir því að kanna frekar hvort ástæða sé til að sveitarfélög taki í reglum sínum um fjárhagsaðstoð tillit til aðstæðna þar sem tekjur maka umsækjanda eru ofan við framfærsluviðmið hjóna og sambúðarfólks þannig að tekjulausum umsækjanda yrði, við tiltekna aðstæður, tryggð ákveðin lágmarksfjárhæð til framfærslu.

3.5 Önnur atriði sem þarfnast skoðunar og úrbóta

Töluverður munur ríkir milli þeirra fanga sem eru í afplánun og fá greidda fjárhagsaðstoð sveitarfélaga og þeirra sem fá örorkubætur, endurhæfingarlífeyri eða ellilífeyri frá Tryggingastofnun ríkisins þegar þeir hefja afplánun. Fangar sem fá lífeyrisgreiðslur, svo sem örorkubætur frá Tryggingastofnun við upphaf afplánunar, fá þess í stað ráðstöfunarfé að fjárhæð 75.000 kr. á mánuði sem haldast óbreyttar út allan afplánunartímann á meðan fangar sem fá fjárhagsaðstoð sveitarfélags við upphaf afplánunar

fá aftur á móti dagpeninga frá Tryggingastofnun ríkisins sem eru mun lægri. Skapar slíkt ósamræmi og veldur togstreitu. Almenna regla sveitarfélaganna er að fjárhagsaðstoð falli niður við upphaf afplánunar og frá þeim tíma sé einstaklingur í afplánun á framfærslu og ábyrgð ríkisins varðandi heilsu og almenna líðan. Í algjörum undantekningartilvikum hafa fangar fengið fjárhagsaðstoð meðan á afplánun stendur.

Eins og fram hefur komið er fjárhagsaðstoð sveitarfélaga alla jafna greidd eftir á sem þýðir að ef fangi losnar úr afplánun snemma í mánuði er viðkomandi tekjulaus þann mánuðinn. Við endurskoðun laga um framkvæmd fjárhagsaðstoðar þarf að athuga stöðu fanga í afplánun og við lok afplánunar og skýra ábyrgðarsvið ríkis og sveitarfélaga gagnvart þessum hópi, annars vegar meðan á afplánun stendur og hins vegar að afplánun lokinni.

Verklag Tryggingastofnunar ríkisins og túlkun á réttindum umsækjanda hjá stofnuninni hefur mikil áhrif á stöðu umsækjanda og getu til framfærslu. Kemur það meðal annars fram í þeirri vinnu sem fram fer núna í kjölfar álits umboðsmanns Alþingis í máli nr. 8955/2016, um túlkun Tryggingastofnunar á ákvæðum almannatrygginga um áhrif búsetutíma umsækjanda á örorkulífeyri. Fyrrgreint verklag og óskýr ákvæði laga, sbr. álit umboðsmanns, hefur leitt til þess að einstaklingar sem fá skertan lífeyri hafa þurft að sækja til sveitarfélaga eftir fjárhagsaðstoð til að ná lágmarksframfærslu. Kanna þarf hvort mögulegt sé við lagasetningar og lagabreytingar, er lúta að framfærslu íbúa, að tryggja betur skýrleika ákvarðana í þessu samhengi.

3.6 Samræming reglna sveitarfélaga um fjárhagsaðstoð - leiðbeiningar þar um?

Starfshópnum er falið í skipunarbréfi „að fara yfir fjárhæðir fjárhagsaðstoðar til framfærslu með það að leiðarljósi að samræma eins og kostur er“. Ekki er mögulegt að fara einungis yfir fjárhæðir fjárhagsaðstoðar til að ná þessu markmiði heldur er nauðsynlegt að huga að samræmingu reglna sveitarfélaganna um fjárhagsaðstoð. Í þessu samhengi er rétt að rifja upp að þegar lög um félagsþjónustu sveitarfélaga tóku gildi vorið 1991 komu fljótlega fram þau sjónarmið að rétt væri að setja leiðbeiningar um framkvæmd fjárhagsaðstoðar sveitarfélaganna. Slíkar leiðbeiningar voru samdar, fyrst af sérfræðingum ráðuneytisins og síðar með mikilli aðkomu sveitarfélaganna sem áttu tvo af þremur fulltrúum nefndar sem vann leiðbeiningarnar. Langflest sveitarfélögin tóku mið af leiðbeiningunum þegar þau sömdu reglur sínar um fjárhagsaðstoð. Fyrir um það bil sjö árum var tekin ákvörðun í þáverandi velferðarráðuneyti um að endurnýja ekki þessar leiðbeiningar. Síðan hafa ráðuneytinu borist skilaboð um að gagnlegt væri að slíkar leiðbeiningar yrðu settar og er hér lagt til að sú vinna verði leidd af Sambandi íslenskra sveitarfélaga, ef af verður, enda yrði hún liður í því að samræma þessa framkvæmd milli sveitarfélaganna.

Viðauki I - Skipunarbréf

Ingibjörg Broddadóttir
Njörvasundi 38
104 Reykjavík

VELFERÐARRÁÐUNEYTIÐ

Skógarhlíð 6 105 Reykjavík
sími: 545 8100 bréfasími: 551 9165
postur@vel.is velferðarraduneyti.is

Reykjavík 14. desember 2017
Tilv.: VEL17090110/06.41.01

Efni: Skipunarbréf.

Félags- og jafnréttismálaráðherra skipar þig hér með formann starfshóps um framkvæmd fjárhagsaðstoðar til framfærslu skv. V. og VI. kafla í lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga nr. 40/1991.

Starfshópur sem vann að breytingum á lögum um félagsþjónustu sveitarfélaga með hliðsjón af innleiðingu sammings Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, stjórnsýslu og húsnæðismál taldi rétt að undanskilja í vinnu sinni sértæka þætti sem lúta að framkvæmd fjárhagsaðstoðar til framfærslu. Því er skipaður sérfræðingahópur sem falið er að taka til umfjöllunar atriði sem skipta máli í því samhengi. Mikilvægt er að horfa sérstaklega á samspil og samstarf félagsþjónustu, starfsendurhæfingar, Vinnumálastofnunar og heilbrigðis- og menntakerfis þar sem ákveðinn hópur einstaklinga sem fær fjárhagsaðstoð til framfærslu er í áhættu varðandi langtíma þátttökuleysi í samfélaginu. Því er mikilvægt að bregðast við og nýta þær leiðir sem sýnt hafa bestan árangur á þessu sviði.

Verkefni:

- Kanna leiðir við framkvæmd fjárhagsaðstoðar til framfærslu sem styðja við virkni og þátttöku sem flestra með valdeflingu og notendasamráð að leiðarljósi. Hópurinn skal leggja fram tillögur að fyrirkomulagi sem talið er að tryggji með bestum hætti ofangreint. Litið skal til mismunandi fyrirkomulags við framkvæmd fjárhagsaðstoðar til framfærslu hér á landi og höfð hliðsjón af niðurstöðum rannsókna og kannana sem tengjast viðfangsefninu og fyrirliggjandi upplýsinga um viðhorf notenda auk þess að líta til fyrirkomulags og reynslu í nágrannalöndum.
- Fara yfir viðmið vegna fjárhæðar fjárhagsaðstoðar til framfærslu með það að leiðarljósi að samræma eins og kostur er.
- Skoða makatengingar í tengslum við ákvörðun fjárhagsaðstoðar til framfærslu með hliðsjón af ákvæðum stjórnarskrár Íslands og leggja fram tillögur að breyttri framkvæmd sé þess þörf.

Starfshópnum til ráðgjafar verða sérfræðingar frá Vinnumálastofnun og heilbrigðisstofnunum auk annarra sérfræðinga þar með talið á sviði starfsendurhæfingar, náms og virkniurræða.

Starfshópurinn skipa:

Ingibjörg Broddadóttir, án tilnefningar, formaður
Sigríður Jónsdóttir, án tilnefningar

Hafrún Ósk Hafsteinsdóttir, fulltrúi notenda
Ásta Þórdís Guðjónsdóttir, fulltrúi notenda
Sigrún Þórarinsdóttir, tiln. af Sambandi íslenskra sveitarfélaga
Hera Ósk Einarsdóttir, tiln. af stjórn Samtaka félagsmálastjóra.
María Rúnarsdóttir, tiln. af Félagsráðgjafafélagi Íslands
Kristjana Gunnarsdóttir, tiln. af velferðarsviði Reykjavíkurborgar

Hópurinn skal skila skriflegri samantekt með tillögum ekki síðar en 15. mars 2018.

Samkvæmt framansögðu ert þú hér með skipuð formaður starfshópsins. Ekki er greitt sérstaklega fyrir setu í starfshópnum af hálfu ráðuneytisins.

Ásmundur Einar Daðason
félags- og jafnréttismálaráðherra

Anna Lilja Gunnarsdóttir
ráðuneytisstjóri

² Hildur Oddsdóttir, varamaður fulltrúa notenda, sat fundi hópsins seinni hluta starfstímans.

³ Sigríður Jónsdóttir hætti í hópnum vorið 2018 þegar hún tók við nýjum verkefnum í velferðarráðuneytinu.

Viðauki II - Viðmælendur starfshópsins

Viðmælendur starfshópsins:

1. **Hrafnhildur Tómasdóttir** sviðsstjóri, Vinnumálastofnun,
2. **Gissur Pétursson** forstjóri, Vinnumálastofnun,
3. **Margrét Jónsdóttir**, Tryggingastofnun ríkisins,
4. **Pórir Ólason**, Tryggingastofnun ríkisins,
5. **Hanna Sigríður Gunnsteinsdóttir** formaður faghóps um mótun og innleiðingu starfsgetumats, félagsmálaráðuneyti (velferðarráðuneyti),
6. **Rún Knútsdóttir**, félagsmálaráðuneyti (velferðarráðuneyti),
7. **Unnur S. Alfreðsdóttir** aðstoðarframkvæmdastjóri, Janus – læknisfræðileg starfsendurhæfing,
8. **Hrefna Þórðardóttir** sviðsstjóri, Janus – læknisfræðileg starfsendurhæfing,
9. **Óskar Reykdalsson**, framkvæmdastjóri lækninga, Heilsugæsla höfuðborgarsvæðisins,
10. **Jón Steinar Jónsson** heilsugæslulæknir, Heilsugæsla höfuðborgarsvæðisins,
11. **Margrét Steinarsdóttir** framkvæmdastjóri, Mannréttindaskrifstofa Íslands,
12. **Vilborg Oddsdóttir** félagsráðgjafi, Hjálparstarf kirkjunnar,
13. **Erla B. Sigurðardóttir**, verkefnastjóri rannsókna og þjónustu, velferðarsvið Reykjavíkurborgar og framkvæmd NAD/virknistefnu í Noregi,
14. **Vigdís Jónsdóttir** framkvæmdastjóri, VIRK starfsendurhæfingarsjóður,
15. **Anna Guðný Eiríksdóttir** framkvæmdastjóri, Starfsendurhæfing Hafnarfjarðar,
16. **Helga Eysteinsdóttir** forstöðumaður, Hring sjá, náms- og starfsendurhæfing,
17. **Sanna Magdalena Mörtudóttir** borgarfulltrúi.

Viðauki III - Samantekt um fjárhagsaðstoð sveitarfélaga árið 2019

Sveitarfélag	Einstæðir	Hjón/sambúðarfólk	Meðlagsgreiðslur	Námssstyrkir	Útgjöld vegna barna	Viðbótarst. daggæslu barna í heimahúsi	Tannlækningar	Sérfræðivíðtöl utan almennatn.kerfis	Íslenskukennsla	Útfarastyrkir	Öryggishnappar	Lán til fyrirframgreiðslu og tryggingar húsaleigu	Styrkur vegna húsbúnaðar	Áfallaðstoð	Sérstakir erfðileikar lán/styrkur	Sérstök aðstoð v endurhæfingar	Desemberstyrkurur	Heilustofnun	Bókakaup og síkólagjöld	Hjálpataeki	Bráðaraðstoð	Fermingastyrkurur	Fæðingastyrkurur	Lán/styrkur til heimilisstofnar að lokinn endurhæfingu eða Vasapeningur til tekjulausra sem dvelja á stofnun	Nei
Akranes	164.640	263.424	Nei	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Akureyrarkaupstaður	166.504	266.406	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	
Árborg	160.102	255.778	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Já	Já	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	
Árnesþing (Flóahreppur, Hveragerði, Ölfus, Bláskógabyggð, Grímsnes-og Grafningshreppur, Hrunamannahreppur, Skeiða-og gnúpverjahreppur)	160.000	256.000	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Austur Húnavatnssýsla	150.739	241.182	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Já	Nei	Nei	
Bolungarvíkurkaupstaður (Súðavík)	160.000	256.000	Nei	Já	Já		Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Borgarbyggð	179.827	287.723	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Dalvíkurbyggð	158.005	252.804	Nei	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Nei	
Eyja og Miklaholtshreppur	147.156	264.881	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	
Fjarðabyggð	163.427	261.483	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Fljótshálfgrönd	164.600	256.500	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Nei	Já	Já	Já	Já	Nei	Nei	Nei	
Garðabær	191.015	305.623	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Já	Já	Nei	Nei	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	
Grindavík	150.000	240.000	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Grundarfjarðarbær	147.156	264.881	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	
Hafnarfjörður	185.000	296.000	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Nei	
Helgafellssveit	147.156	264.881	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	
Húnaþing vestra	165.642	265.027	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Já	Já	Já	Nei	Nei	
Hvalfjarðarsveit	178.985	286.376	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	
Hörgársveit	166.504	266.406	Nei	Nei	Nei	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	
Ísafjarðarbær	165.684	265.094	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Nei	Já	
Kópavogur	186.764	298.822	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	

Mosfellsbær	182.750	292.401	Nei	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Já	Já	Já	Nei
Norðurþing	163.518	261.629	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já
Rangárvalla- og Vestur Skaftafellssýsla	154.725	247.062	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Reykjanesbær	149.678	239.485	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Já
Reykjavík	201.268	322.028	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Suðurnesjabær	157.821	258.448	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Nei	Nei	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Seltjarnarnes	177.600	284.160	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Já
Sveitarfélagið Skagafjörður	229.370	366.992	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já
Snæfellsbær	147.156	264.881	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já
Stranda og Reykhólahreppur	166.400	266.024	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Stykkishólmubær	147.156	264.881	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já	Já
Tálknafjarðarhreppur	162.516	260.051	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Vestmannaeyjar	160.160	256.256	Nei	Já	Já	Nei	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Já
Vesturbyggð	162.516	260.051	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Já	Nei	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Vogar	162.398	265.943	Já	Já	Já	Nei	Já	Já	Nei	Já	Já	Já	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei